

Varavoimaa Farmarille muutoksiin

Tunnusluvut ja Talouden ABC -työkalut taloudenhallinnan tukena

Riitta Seppälä ja Antero Kaappa

Varavoimaa Farmarille muutoksiin -hanke

MTK-Satakunta

Varavoimaa Farmarille muutoksiin
Talouden ABC

MTK-Satakunnan Varavoimaa Farmarille muutoksiin -hankkeen tavoitteet

- A. Maatalousyrittäjien valmiuksien vahvistaminen tarvittaviin tulevaisuuden muutoksiin; Talouden ABC , Muutoksen ABC ja Hyvinvoinnin ABC -tilaisuuudet ja työkalut
 - B. Vaikeuksissa olevien viljelijäperheiden tukeminen ensiapuna
 - C. Maatalousyrittäjien sidosryhmien yhteistyön edistäminen
- Hankeaika 31.12.2021 saakka
 - Työvoima noin 1,9 henkilötyövuotta/v

Varavoimaa Farmarille muutoksiin
Talouden ABC

Talouden ABC -excel-työkalu ja opas

- Tehty MTK-Satakunnan Varavoimaa Farmarille muutokseen -hankkeessa
- Talouden ABC -excel-laskentatyökalu maatalan taloustilanteen hahmottamiseen
- Talouden ABC –opas
 - 1 Talouden kulmakivet
 - 2 Vakavaraisuus
 - 3 Kannattavuus
 - 4 Maksuvalmius
 - 5 Talouden parantamiskeinoja
 - 6 Suunnittelu ja seuranta

Varavoimaa Farmarille muutokseen
Talouden ABC

TALOUDEN ABC -OPAS

Maatalan talouden hallinnan tueksi

Maatalousyrittäjän Muutoskirja

- saatavissa MTK-Satakunnan toimistolta maksutta (28 s.) tai
- pdf-muodossa www.mtk.fi/varavoimaafarmarille

1. MIKSI MUUTOS?
2. TULEVAISUUSKUVA
3. ITSENI JA MUUTOKSEN JOHTAMINEN
4. TYÖN HALLINTA
5. OMA OSAAMISENI
6. ELÄMÄNTILANTEENI
7. MOTIVAATIO

Talouden perusasioita

- Keskity olennaiseen
- Ymmärrä maatilayrityksesi talouden rakenne ja löydä omat vaikutusmahdollisuutesi
- Suunnittele pelkistetysti. Älä eksy talouden syövereihin.

**ON TÄRKEÄMPÄÄ OLLA SUURIN PIIRTEIN OIKEASSA
KUIN TARKALLEEN VÄÄRÄSSÄ**

Talouden peruskysymykset

- Osa 1: KANNATTAVUUS
 - Kannattaako tämä, riittääkö tulos meille?
- Osa 2. VAKAVARAIUUUS
 - Onko pääomarakenne terve, omaisuuden ja velkojen suhde
- Osa 3: MAKSUVALMIUS
 - Riittävätkö rahat aina?

Maatalouden verolomakkeesta laskettavat tunnusluvut

- Antavat kuvaa maatalouden tilasta ja kehityssuunnasta
- Vertailut useammalta vuodelta sekä eri tuotantosuuntien ja eri kokoisten tilojen välillä
- Tunnusluvut osin vajavaisia, koska maatalouden verolomakkeessa ja muistiinpanoissa ei kahdenkertaista kirjanpitoa, vain maksuperusteisuus:
 - Omaisuudesta vain verotusarvot (pelto, rakennukset, koneet, osuuspääoma)
 - Ei varastojen (esim. eläimet, vilja) arvoja eikä tilivaroja mukana
 - > ei ostovelkoja (lasku tullut, ei vielä maksettu, varsinkin rästit), eikä myyntisaamisia (tuote myyty, ei vielä saatu rahaa)

Talouden ABC

Osa 1. Kannattavuus – onko tässä järkeä?

Osa 2. Vakavaraisuus – velkojen ja omaisuuden suhde

Osa 3. Maksuvalmius – riittävätkö rahat aina?

Riitta Seppälä ja Antero Kaappa

MTK-Satakunnan Varavoimaa Farmarille muutoksiin -hanke

Varavoimaa Farmarille muutoksiin
Talouden ABC

Kannattavuus keskimäärin heikentynyt

- $\frac{1}{4}$ maatiloista pärjää hyvin, $\frac{1}{2}$ ok ja $\frac{1}{4}$ taloudessa vaikeuksia
- Kannattavuustiedot saa pääosin maatalouden kirjanpidosta ja 2-lomakkeelta, lisäksi huomioitava etenkin huomattavat ostovelat (varsinkin maksurästit) ja myyntisaamiset
- Kannattavuuden tunnuslukuja:
 - **Käyttökate (€ ja %) ja sen kehitys eri vuosina**
 - Suorat rahamenot tuloista %
 - Oman pääoman tuotto%

Verolomakkeen 2 tärkeitä lukuja

esimerkki Talouden ABC –excel-työkalun osasta

Maatilani TULOS ja KANNATTAVUUS

TALOUDEN **ABC**[®]

Maatalouden veroilmoituksen (2-lomakkeen) tiedot €	2020	2019
Liikevaihto = maatalouden tulot yhteensä (s. 1 verolomake)	310000	300000
- josta tuet (s. 1, kohta 8)	68000	68000
Menot yhteensä (s. 2)	270000	250000
Maatalouden tulos (s. 2)	40000	50000
Poistot (s. 2, kohta 8)	20000	25000
Tasausvaraus (s. 2, kohta 9)	0	10000
Korot ym. rahoituskulut (s. 2, kohta 10)	8000	5000
Rakennusten poistamaton hankintameno 31.12. (s. 3, kohta A7)	90000	100000
Koneiden menojäännös verovuoden lopussa (s. 3, kohta B7)	30000	30000
Maatalouden varat yhteensä (s. 4)	190000	200000
Maatalouden velat yhteensä (s. 4)	330000	170000
Maatal.tulos + poistot + tasausvaraus + korot = käyttöKate	68000	90000
Käyttökate% (= 100 x käyttöKate/liikevaihto)	22 %	30 %

Lisätietona:

v. 2020 ostettu vuokrapelto omaksi pankkilainalla sekä kylvökone osamaksulla, (käytetty 2 v. tasausvaraukset), rahoitus 120 t€ pankkilaina ja 30 t€ osamaksusopimus

Käyttökate on tärkeä tunnusluku

= maatalouden tulos + poistot + tasausvaraus + korot

= tulot - suorat rahamenot

- Käyttökate (euroina ja suhteessa liikevaihtoon %) mittaa, miten varsinainen toiminta kannattaa. Käyttökatteen tulisi riittää ainakin veroihin ja lainojen lyhennyksiin ja korkoihin sekä elämiseen ja ylläpitoinvestointeihin
- Keskimäärin maatiloilla 30-40 % liikevaihdosta
- Käyttökate ei anna oikeaa kuvaa, mikäli on huomattavia
 - Laskuja rästissä (ml. eläinluotot)
 - Laskuja maksettu etukäteen
 - On saamisia, jotka kohdistuvat kirjanpidossa ”väärän vuoden puolelle”

Varavoimaa Farnarille muutoksiin
Talouden ABC

Suorat rahamenot tuloista %

= suorat rahamenot/liikevaihto x 100

- Suorat rahamenot kannattaa laskea usealta vuodelta -> mikä suunta
- Tuotantosuunta, tilan koko ja tilakohtaiset toimintatavat vaikuttavat
- Vaihtelee 40–80 %, yleisimmin 60–70%

- Tunnuslukuista saat vertailutietoja mm. Luonnonvarakeskuksen eli Luken taloustohtori-sivuilta, ProAgrialta sekä omalta pankiltasi

Oman pääoman tuotto %

= **nettotulos** (eli tulos-verot)/**oma pääoma** x 100

- Yritystaloudessa yksi tärkeimmistä tunnusluvuista
- Ei saa laskettua veromuistiinpanoista, arvioitava omaisuuden arvo

Maatalouden koko omaisuus (pellot, rakennukset, koneet, eläimet, sijoitukset, varastot, ym. varat)

Oma pääoma

Pitkä- ja lyhytaikaiset velat

- Verrataan muista sijoituskohteista saatavaan tuottoon. Tavoite yli 5 %.
- Jos oman pääoman määrä on hyvin pieni, riittää pienikin nettotulos suureen oman pääoman tuottoprosenttiin -> ei anna oikeaa kuvaa

Talouden ABC

Osa 1. Kannattavuus – onko tässä järkeä?

Osa 2. Vakavaraisuus – velkojen ja omaisuuden suhde

Osa 3. Maksuvalmius – riittävätkö rahat aina?

Riitta Seppälä ja Antero Kaappa
MTK-Satakunnan Varavoimaa Farmarille muutoksiin -hanke

Varavoimaa Farmarille muutoksiin
Talouden ABC

Vakavaraisuus useimmilla maatiloilla melko hyvä

- Verrataan velan suhdetta joko omaisuuteen tai liikevaihtoon

Tunnuslukuja:

- **Suhteellinen velkaantuneisuus%** – verrataan velan määrää liikevaihtoon
- **Omavaraisuusaste%** - kuinka suuri osa maatilan omaisuudesta on omaa eikä pankin tai muiden velkojien ”omistamaa”

Maatalouden omaisuuden arviointi

- Talouden ABC -laskentatyökalu helppo apuväline, esimerkki:

Maatilani OMAISUUS, varovainen arvio

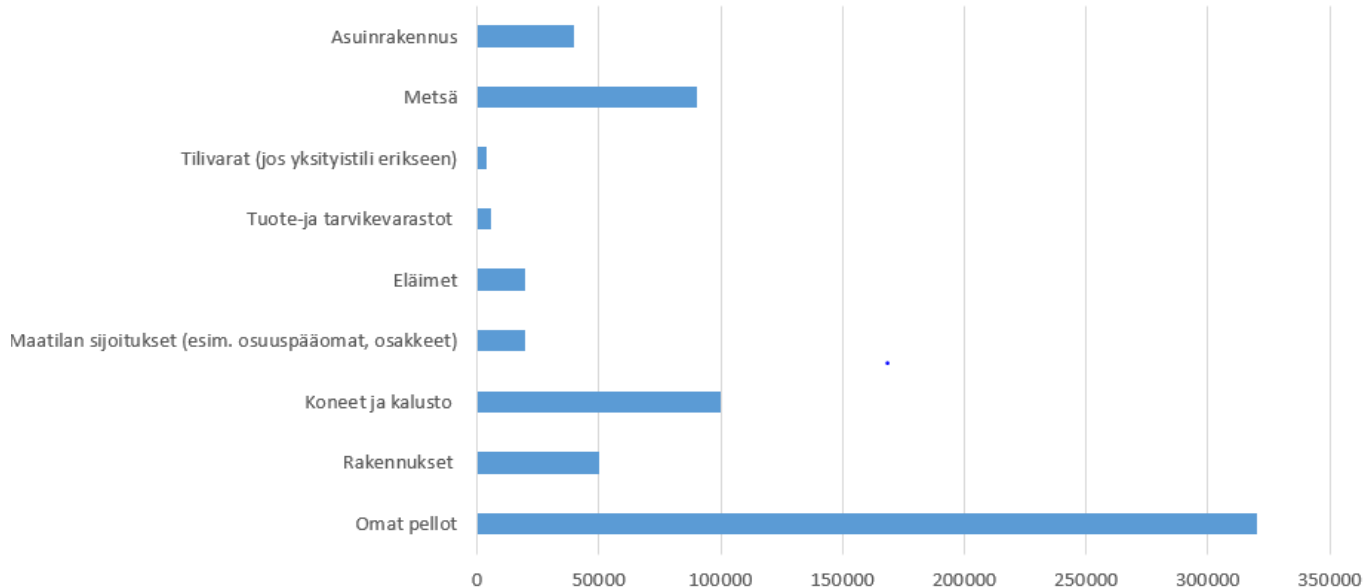
OMAISUUSLAJI	KÄYVÄT ARVOT ("jos nyt myisin")		
	ha/ yksikköä	€/ha €/yksikkö	yht. €
Omat pellot	40	8000	320000
Rakennukset			50000
Koneet ja kalusto			100000
Maatilan sijoitukset (esim. osuuspääomat, osakkeet)			20000
Eläimet			20000
Tuotevarastot, esim. vilja, täysrehu			5000
Tarvikevarastot, esim. lann. & kasvinsuoj.aineet			1000
Saamiset (tuote myyty, ei vielä saatu maksua)			
Tilivarat (jos yksityistili erikseen)			4000
<i>Yhteensä maatalouden omaisuus, karkea arvio</i>			520000
Maatalouden omaisuus myyntivoittoverotuksen jälkeen, karkea arvio vero 20 %			416000
Metsä	30	3000	90000
Asuinrakennus 120 m2, rakennusvuosi 1970)			40000
Muu yksityisomaisuus (sis. osakkeet, rahastot ym. säästöt)			
<i>Yhteensä kaikki omaisuus</i>			650000

Maatalouden omaisuuden arviointi

- Talouden ABC -laskentatyökalu, esimerkki grafiikasta:

Maatilan omaisuusosien käyvät arvot, arvio

Kaikki vastuut huomioon, esimerkki

Maatilani VELAT ja muut VASTUUT

VASTUULAJI	KOKONAISVASTUUT 31.12.2020				
	yht. €	korko% keskimäärin	korko €/v	lyhennykset €/v	laina-aika v
Pankkilaina 1 (korkotukilaina)	150000	1,0 %	1500	10000	15
Pankkilaina 2 (v. 2020 ostettuun lisämaahan)	120000	3,0 %	3600	15000	8
Luotollinen tili	20000	3,5 %	700	0	
<i>Yhteensä vakuudelliset pankkiluotot</i>	290000	2,0 %	5800	25000	
Osamaksurahoitukset (kylvökoneen osto v. 2020)	30000	3,0 %	900	10000	3
Vastuut meijerille, lihataloille ym.	10000	3,0 %	300	5000	2
Verovelat	0	7,0 %	0		
Rästilaskut	10000	5,0 %	500	10000	
Muut vastuut, mikä?	0	0,0 %	0		
<i>Kaikki vastuut yhteensä</i>	340000	2,2 %	7500	50000	

Suhteellinen velkaantuneisuus

= maatalouden velka/liikevaihto %

- Pankin viitearvoja yrityksille:
 - Alle 40 % hyvä
 - 40–100 % kohtuullinen
 - 100–200 % korkea
 - yli 200 % huolestuttava, paitsi jos juuri tehty iso investointi
- Keskimäärin maatilojen velkaantuneisuus 100–130 %

Omavaraisuusaste %

= oma pääoma/maatalouden omaisuus x 100

- Yritystalouden omavaraisuusasteen ohjearvot

alle 20 % heikko

20–40 % tyydyttävä

yli 40 % hyvä

- Maataloudessa keskimäärin korkeat omavaraisuusasteet (50–80 %), koska

- maatalous sitoo paljon pääomaa tuottoon nähden
- sukupolvenvaihdosten kauppahinnat ovat yleensä alhaisia tilan käypään arvoon verrattuna

Talouden ABC

Osa 1. Kannattavuus – onko tässä järkeä?

Osa 2. Vakavaraisuus – velkojen ja omaisuuden suhde

Osa 3. Maksuvalmius – riittävätkö rahat aina?

Riitta Seppälä ja Antero Kaappa
MTK-Satakunnan Varavoimaa Farmarille muutoksiin -hanke

Varavoimaa Farmarille muutoksiin
Talouden ABC

Maatilan maksuvalmius vaihtelee

- Lyhyellä tähtämellä maksuvalmius on kannattavuuttakin tärkeämpi
- Pitkällä tähtäyksellä hyvän maksuvalmiuden ehtona on riittävä kannattavuus

- Maksuvalmius tiukilla ilman suunnittelua etenkin syksyllä ennen tukien maksua ja laajennusinvestointien yhteydessä
- Maksuvalmiutta voidaan ennakoida, kun seurataan esim.
 - Riittääkö käyttökate veroihin, lyhennyksiin, yksityistalouteen ja ylläpitoinvestointeihin
 - Poistojen suhde velan lyhennyksiin, onko samaa suuruusluokkaa?
 - Velat/käyttökate ("kipuraja" 5)

Maksuvalmiuden suunnittelu ja seuranta

Maksuvalmiuden suunnittelun apuvälineitä ja laskentapohjia

- kk- tai ¼ -vuosibudjetti ja kassavirtalaskelmat
- Talouden ABC -laskentatyökalu: esimerkki ”Mihin **käyttökate**en tulee riittää”

Maatilani MAKSUVALMIUS

	2021 suuun.	2020	2019	
Käyttökate =maatal.tulos+poistot+tas.varaus+korot	80000	68000	90000	= Tulot - suorat rahamenot
- verot	-11000	-10000	-12500	
- korot	-7000	-7500	-5000	v. 2020 lisämaan osto pankkilainalla, 120 t€
- lainojen lyhennykset	-25000	-40000	-10000	ja kylvökoneen osto osamaksulla 30 t€
- rästimaksut		-10000	0	
- yksityismenot	-20000	-20500	-24500	
-> ylläpitoinvestoinnit ja säästöön/oman pääoman korvaus (+) tai tulot muualta (-)	17000	-20000	38000	Jos neg.-> rahat esim. puun myynnistä palkkatuloista, lisälainoituksesta tms
Poistot/lyhennykset	1,0	0,5	2,5	v. 2019 poistot 25 t€, v. 2020 20 t€
Velat/käyttökate	3,9	4,9	1,9	v. 2019 velka 170 t€, v. 2020 330 t€

Huomioi maksuvalmiudessa

Yleisimmin maksuvalmiusongelmia tulee, kun

- Talouden perusasiat eivät ole hallinnassa, eikä ole kuukausibudjetointia
- On tehty liian suuria investointeja maksukykyyn nähden
- Lainoilla on liian lyhyet maksuajat. Kun yritetään suoriutua isoista lyhennyseristä, alkaa kertyä muita laskurästejä. Koneiden osamaksurahoituksissa vain 1-5 vuoden maksuajat.
- Tehdään investointeja, jotka eivät lisää suoraan tuottavuutta, esim. traktorin tai kuivurin uusiminen tai vuokrapellon osto omaksi
 - Investoinnit, joita ei voi vähentää verotuksessa, kuten pellon osto, joudutaan maksamaan kokonaan verotuksen jälkeisellä tulolla
- Yksityistalouden menoja ei seurata ja ne ovat liian suuret tuloihin nähden
 - Yksityistili ja maatalouden tili erikseen

Poistokelpoisen omaisuuden suhde velkoihin

- Seuraa poistojen suhdetta velan lyhennyksiin
 - Suurten investointien jälkeen hyvä tavoite, että poistokelpoista omaisuutta on vähintään saman verran kuin velkaa
- > turvaa lainan takaisinmaksua koko laina-ajan, varsinkin jos velkaa on yli liikevaihdon
- Merkittävä poistokelpoinen omaisuus lisää verosuunnittelun mahdollisuuksia
 - Iso poistopohja voi johtaa harhaan, eikä ole tavoiteltavaa, jos
 - poistoja ei ole kannattanut tehdä huonon tuloksen vuoksi
 - on tehty ylisuuria investointeja tulokseen nähden

Hyvä ja huono maksuvalmius

- Hyvää maksuvalmiutta kuvaa
 - Kassa-alennusten hyödyntäminen
 - Tilin luottolimiitti ei ole täysin käytössä (tai ei ole luotollista tiliä)
 - Ennakko-ostot (kausihinnoittelun hyödyntäminen ostoissa)
- Maksukyvyyn heikkoutta kuvaa
 - Erääntyneet maksut ja yliaikakorot, maksuja perinnässä ja ulosotossa
 - Runsas kausirahoituksen käyttö
 - Viime tipan hankinnat esim. lannoitteet, siemenet
 - Ennakkotilitysten käyttö (teuraiden ja maitotilin ennakot, eläinluotot)

Luottamuksellista, puolueetonta ja maksutonta apua talousasioissa, muutoksissa ja vaikeuksissa

- Tapaamiset joko etäyhteyksillä, maatilalla tai muissa sopivissa paikoissa
- MTK-Satakunnan Varavoimaa Farमारille muutoksiin -hankeen työntekijät, ota yhteyttä:

Riitta Seppälä

gsm 044 972 6195
riitta.seppala@mtk.fi

Antero Kaappa

gsm 050 080 9317
antero.kaappa@gmail.com

Virve Hindström

gsm 050 309 0991
virve.hindstrom@mtk.fi

Varavoimaa Farमारille muutoksiin
Talouden ABC

